

پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۵، شماره ۱، بهار ۱۳۹۶
ص ۱۰۷-۱۲۷

سنجش کیفیت محیط سکونتی محلات شهری (مطالعه موردی: محلات خرمشهر و ضیابری شهر رشت)

شمیلا الله‌یاری اصلی ارده- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان
مریم جعفری مهرآبادی* - استادیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان
اصغر شکرگزار - استادیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان

پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۵/۲۰ تأیید مقاله: ۱۳۹۶/۴/۲۰

چکیده

زندگی در محیط‌های شهری رضایت‌بخش یکی از مؤلفه‌های مهم و تأثیرگذار بر بهزیستی شهروندان محسوب می‌شود. برای دستیابی به این هدف، برنامه‌ریزان و طراحان و سیاست‌گذاران نیازمند شناسایی ساختارهایی هستند که احساس رضایت شهروندان از محیط سکونتی‌شان را فراهم کنند. بنابراین پژوهش حاضر بر شاخص‌های رضایتمندی شهروندان از کیفیت محیط سکونتی متمرکز شده است. هدف اصلی این تحقیق بررسی تطبیقی وضعیت کیفیت محیط سکونتی در دو محله بلوار خرمشهر و ضیابری به‌عنوان دو محله متوسط در شهر رشت از دید ساکنان این محلات است که با استفاده از رویکرد رضایتمندی سکونتی در قالب تکمیل پرسش‌نامه میدانی انجام گرفت. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و روش‌های آماری همچون تحلیل رگرسیونی چندمتغیره سلسله‌مراتبی (HMR)، آزمون T تک‌نمونه‌ای و هم‌بستگی اسپیرمن تحلیل شده و پایایی آن با آلفای کرونباخ سنجیده شد. بر اساس نتایج حاصل، در محله بلوار خرمشهر، شاخص‌های اجتماعی محیط و کیفیت واحد مسکونی در سطح مطلوب و شاخص‌های دسترسی، ویژگی‌های فیزیکی محیط و خدمات عمومی کمتر از سطح متوسط کیفیت قرار گرفته‌اند و در محله ضیابری، شاخص‌های دسترسی، ویژگی‌های اجتماعی محیط، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی بیشتر از سطح متوسط کیفیت هستند. فقط شاخص ویژگی‌های فیزیکی محیط در سطح متوسط کیفیت قرار گرفته است. همچنین در محله بلوار خرمشهر، به ترتیب ویژگی‌های فیزیکی محیط، ویژگی‌های اجتماعی محیط، خدمات عمومی، کیفیت واحد مسکونی و دسترسی و در محله ضیابری، به ترتیب ویژگی‌های اجتماعی محیط، ویژگی‌های فیزیکی محیط، دسترسی، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی از نظر شهروندان از اهمیت برخوردارند. همین‌طور نتایج نشان داد که میان رضایت از واحد مسکونی با رضایت از محیط سکونتی در محله بلوار خرمشهر، رابطه مثبت با شدت متوسط و در محله ضیابری، رابطه مثبت با شدت نسبتاً قوی وجود دارد.

کلیدواژه‌ها: بلوار خرمشهر، رشت، رضایتمندی سکونتی، ضیابری، محیط سکونتی.

۱. این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان «تحلیل کیفیت محیط سکونتی شهری (مطالعه موردی: شهر رشت)» در دانشگاه گیلان است.

* E- mail: mjafari@guilan.ac.ir

نویسنده مسئول: تلفن: ۰۱۳۳۳۶۹۰۲۷۴

مقدمه

انسان‌ها از همان ابتدای پیدایش جوامع و مجتمع‌های زیستی اولیه در پاسخ به یکی از نیازهای اساسی طبیعی و فطری خویش سعی کرده‌اند محیط و دنیای ساخته‌شده خود را تحت کنترل درآورند. این کنترل، خود را به صورت نظم، الگو و تشکیل محیط انسان‌ساخت منعکس کرده است (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲۸). در این راستا، از زمانی که هدف برنامه‌ریزی‌ها، ایجاد محیطی بهتر از نظر امنیت، سلامتی، زیبایی، راحتی و آسایش عمومی است، کیفیت محیط به‌عنوان یکی از مسائل کلیدی در مباحث برنامه‌ریزی و طراحی مطرح بوده است (Shieh et al, 2011: 120). در ارتباط با این مفهوم، امروزه اهمیت محیط‌های مسکونی شهری به‌عنوان سکونتگاه اصلی مردم، روزبه‌روز در حال افزایش است. به طوری که این محیط‌ها در وهله اول ابزار مهمی برای توسعه انواع شاخص‌های زندگی نظیر سلامت، خانواده، کار یا فراغت و... را فراهم می‌آورند و در مرحله دوم، جمعیت زیادی در نواحی به شدت شهرنشین شده زندگی می‌کنند یا در آینده‌ای نزدیک زندگی خواهند کرد که می‌بایست به کیفیت محیط سکونت آن‌ها توجه ویژه شود (رفیعیان و مولودی، ۱۳۹۰: ۱۵). از این رو صاحب‌نظران و متفکران حوزه‌های مختلف علمی، هریک از نظرگاهی خاص به شناخت زوایای این مفهوم و توجه به آن به‌منزله موضوع پژوهشی جذاب همت گماشته‌اند. یکی از دلایل مهم آن را می‌توان زوال فزاینده محیط (به معنای عام آن) در دهه‌های اخیر و گسترش و تعمیق شناخت از مسائل و وقایع محیطی خاص دانست. در این میان گرچه در آغاز، توجه پژوهشگران بیشتر به معضل جهانی تخریب محیط‌زیست در معنای عام کلمه معطوف بود، به تدریج و با افزایش شناخت و آگاهی از پدیده زوال محیط در مقیاسی کوچک‌تر (نواحی محلی)، توجه به محیط‌های سکونت و زیست شهروندان نیز واجد جایگاه و اهمیت خاصی در متون تحقیقاتی گشت. به طوری که امروزه اگرچه اهمیت نسبی کیفیت محیط (به‌طور عام) هنوز موضوع بحث و مناقشه است، ارتقا و حفظ کیفیت محیط مسکونی شهری بنا به دلایلی از قبیل اهمیت محیط در مقابل دیگر جوانب زندگی، ماهیت خاص محیط‌های سکونت، بسط و گسترش نقش محیط‌های مسکونی شهری به‌عنوان سکونتگاه اصلی انسان‌ها و تعداد افرادی که در معرض تأثیرات نامطلوب ناشی از شرایط غالب در محیط‌های سکونت خویش هستند، اهمیت حیاتی یافته است (رفیعیان و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۴۸). بدیهی است که شناسایی عوامل مؤثر در میزان رضایت و نارضایتی سکونتی ساکنان، می‌تواند برای تحلیل وضع موجود سکونتی، تصمیمات آتی به‌منظور ارتقای سطح کیفی محدوده‌های سکونتی افراد و جلوگیری از تکرار نواقص در سایر مکان‌ها مؤثر واقع شود (رضایی و کمائی‌زاده، ۱۳۹۱: ۱۴) از این رو به‌منظور دستیابی به بهبود شرایط محیط سکونتی، برنامه‌ریزان می‌بایست فعالیت‌هایشان را با نیازها و خواسته‌های ساکنان هماهنگ سازند (Teck Hong, 2012: 108)؛ زیرا چنانچه برنامه‌ریزان و طراحان به نیازهای افرادی که در یک محیط سکونتی زندگی می‌کنند توجه نکنند، نمی‌توانند برنامه‌ریزی درست و درخور احتیاج افراد ساکن در هر محیط مسکونی را ارائه دهند (Harang, 2003: 2). شهر رشت از پنج منطقه شهری تشکیل شده که منطقه ۲، با وسعت حدود ۷ درصد از مساحت کل شهر، ۱۹ درصد از جمعیت را به خود اختصاص داده است و منطقه ۳، با وسعت حدود ۱۶ درصد از مساحت کل شهر، ۲۳ درصد از جمعیت شهر را شامل می‌شود؛ بنابراین هر دو منطقه جزء مناطق پرجمعیت شهر رشت محسوب می‌شوند. محله ضیابری در ناحیه ۲ از منطقه ۲ و کوی خرمشهر در ناحیه ۱ از منطقه ۳ واقع شده است و به نظر می‌رسد هر دو محله از لحاظ بافت اقتصادی و اجتماعی در سطح

نسبتاً متوسط شهر قرار گرفته‌اند. بر این اساس، تحلیل و بررسی کیفیت محیط سکونتی محلات مورد مطالعه، به‌واسطه تفاوت‌های گسترده در ابعاد مختلف، علیرغم اینکه هر دو محله جزو محلات متوسط شهر هستند، جالب توجه است. بدین منظور هدف از پژوهش حاضر، تحلیل و بررسی کیفیت محیط سکونتی در دو محله ضیابری و بلوار خرمشهر در شهر رشت و همچنین شناسایی و بررسی شاخص‌هایی است که از نظر ساکنان، بیشترین تأثیر را بر رضایتمندی سکونتی این افراد می‌گذارد. در واقع پژوهش حاضر در پی آن بوده که واکنش‌های ساکنان نسبت به محیط سکونتیشان را در این محلات بررسی کرده و کارایی این محلات را به‌منظور ایجاد محیطی بهتر برای زندگی و سکونت افراد، از طریق ابعاد عینی و ذهنی تجزیه و تحلیل کند و میزان رضایتمندی ساکنان را از کیفیت محیط سکونتیشان تعیین کند. بر این اساس این پژوهش به دنبال پاسخ‌گویی به پرسش‌های زیر است:

۱. رضایتمندی سکونتی در محلات ضیابری و بلوار خرمشهر در چه سطحی است؟
۲. اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر رضایتمندی سکونتی شهروندان در محلات ضیابری و بلوار خرمشهر چگونه است؟
۳. آیا بین رضایتمندی از محیط محله با رضایتمندی از واحد مسکونی در محلات ضیابری و بلوار خرمشهر رابطه معنادار وجود دارد؟

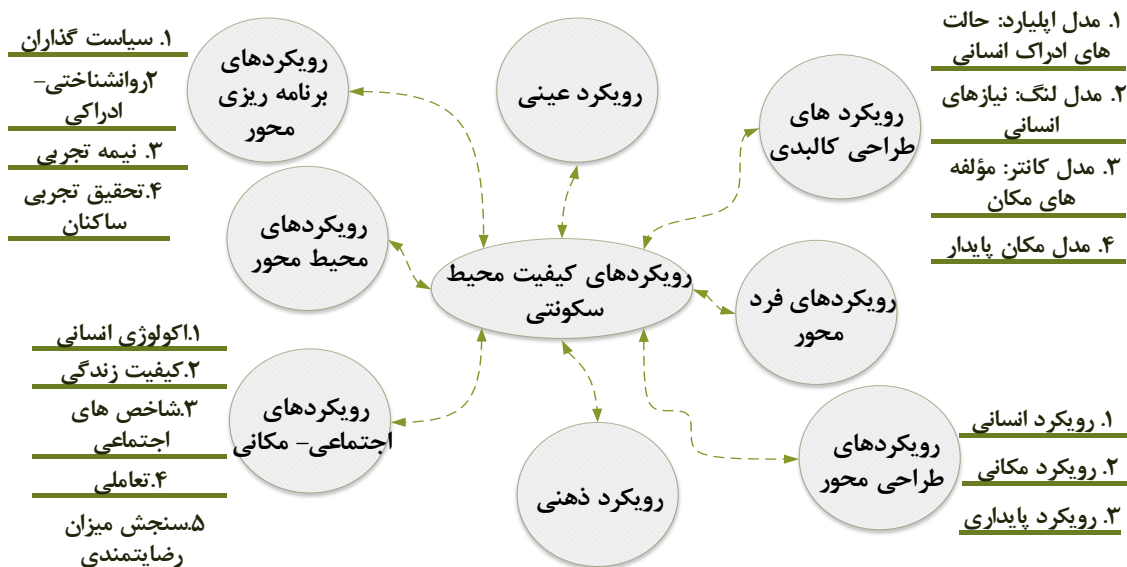
مبانی نظری

کیفیت محیط سکونتی^۱

کیفیت محیط سکونتی، یکی از موضوعات متداول در زمینه روان‌شناسی محیطی است که بر روابط بین افراد و محیط سکونتی‌شان در سطوح مختلف (مسکن و محله و شهر) متمرکز است (Bonaiuto et al, 2003: 41). به بیان دیگر کیفیت زندگی سکونتی را می‌توان در هماهنگی میان انسان‌ها و محیط مسکونی آن‌ها تصور کرد که این وضعیت حاصل شکل و محتوای کنش و واکنش‌های متعددی است که بین افراد و محیط فیزیکی و اجتماعی سکونتی آنان شکل می‌گیرد و شامل تبادل کالا، خدمات، اطلاعات و دیگر منابع است (Moum & Mastekaasa, 1984: 391). محیطی با کیفیت خوب، حس رفاه و رضایتمندی را به جمعیتی که در آن ساکن‌اند، به‌واسطه ویژگی‌هایی که ممکن است فیزیکی، اجتماعی یا نمادین باشند، منتقل می‌کند که نه تنها به حوزه برآورده‌سازی نیازهای مادی انسانی توجه می‌کند، بلکه تأمین و ارتقای ظرفیت‌های اجتماعی و توسعه‌ای اجتماعات براساس الگوهای رفتار اجتماعی را نیز در نظر دارد (براتی و کاکاوند، ۱۳۹۲: ۲۶-۲۷). در واقع کیفیت محیط، بر انسان و سایر سازمان‌ها چه در سطح کلی و چه در سطح محلی تأثیرگذار است و به معنای ارزیابی محیط، در ارتباط با احتیاجات و خواسته‌های افراد است (Kesalkheh & Dadashpoor). بنابراین، کیفیت سکونتی، عنصری اساسی و مؤثر در بهزیستی مردم و زندگی مورد انتظار آن‌ها محسوب می‌شود. به‌علاوه به این دلیل برای برنامه‌ریزی‌ها حائز اهمیت است که نه تنها امنیت و بهزیستی مردم را تضمین می‌کند،

¹. residential environment quality

بلکه موجبات زیبایی و راحتی را نیز در محیط فراهم می‌آورد (Jiboye, 2010: 307-308). به‌طور کلی می‌توان کیفیت محیط را منعکس‌کننده تفاوت‌ها و شکاف‌های بین امید و انتظارات فرد با تجربیات حاضر وی دانست که می‌توان آن را با رضایتمندی از محیط سکونت عنوان کرد (وجدانی درستکار، ۱۳۹۱: ۳۵). خلاصه‌ای از رویکردها و دیدگاه‌های کیفیت محیط سکونتی در نمودار ۱ نمایش داده شده است.

نمودار ۱. دیدگاه‌های مربوط به کیفیت محیط سکونتی (ترسیم و گردآوری: نگارندگان)

رضایتمندی سکونتی^۱

یکی از راه‌های ممکن برای تخمین احتیاجات سکونتی خانوارها، بررسی و ارزیابی شاخص‌هایی است که رضایت یا ناراضی ساکنان را از وضعیت سکونتی‌شان نشان می‌دهد (Aduwo & Ibem, 2013: 163). در واقع، رضایتمندی، مفهومی است که در دهه‌های اخیر، در تحقیقات مرتبط با سنجش میزان کیفیت محیط در نواحی سکونتی مطرح شده است. برای برنامه‌ریزان، اولین گام برای شناخت مسئله، سنجش کیفیت و ارزیابی رضایتمندی است؛ زیرا زمینه شناخت مشکلات پیش روی افراد را در محیط مسکونی فراهم می‌آورد و آن‌ها را بر اساس اولویت مشخص می‌سازد (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۹). بنیان‌های نظری بر این مسئله استوار است که رضایتمندی سکونتی، تفاوت بین مسکن و محله موجود واقعی و مطلوب خانواده‌ها را محاسبه می‌کند (Abdul Mohit et al, 2010: 19) و به‌منظور تعیین چارچوب راهنما برای شناخت خصوصیات ساختاری خانوارها و بافت محل سکونت آن‌ها (اعم از خانه و محله) که بر جوانب گوناگون رضایتمندی تأثیرگذار است، به کار می‌رود (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۷). به عبارتی ساده، رضایتمندی سکونتی در سه سطح درک می‌شود که عبارت است از: محیط مسکونی، محیط اجتماعی و ویژگی‌های فردی که ترکیب

1. residential satisfaction

این سه سطح به رضایتمندی سکونتی فرد می‌انجامد (Baker, 2002: 66). کیفیت محیط مسکونی شهری، علاوه بر ارزش عینی، مفهومی واجد ارزش ذهنی محسوب می‌شود. این ارزش به واسطه ارزش محیط مسکونی شهری که در بردارنده ویژگی‌های اساسی نظیر رضایتمندی فردی از مسکن، محله و همسایگان است، تعیین می‌شود (رشنو و رضوانی، ۱۳۹۱: ۱۴ و ۱۵). بنابراین، کیفیت این محیطها معمولاً از طریق شاخص‌های ذهنی حاصل از پیمایش و ارزیابی ادراکات و رضایت شهروندان از زندگی شهری و محیط سکونتی آنان، یا با استفاده از شاخص‌های عینی حاصل از داده‌های ثانویه، اندازه‌گیری می‌شوند تا بدین وسیله سنجشی سیستماتیک در خصوص میزان رضایتمندی و بهره‌مندی شهروندان از ویژگی‌های محیطی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کالبدی محیط سکونت به دست آید (براتی و کاکاوند، ۱۳۹۲: ۲۶). با در نظرگیری این دسته‌بندی، حکومت‌ها می‌بایست به شاخص‌های مختلف تأثیرگذار بر رضایتمندی ساکنان، با توجه به همان محیط، توجه ویژه کنند. مادامی که از شاخص‌های کلیدی رضایتمندی، ارزیابی مداوم صورت گیرد و نتایج این اندازه‌گیری‌ها مناسب و به موقع در محیط اجرا شود، دستیابی به توسعه محیط سکونتی ممکن خواهد شد (Hanak et al, 2015: 496).

پیشینه تحقیق

مطالعات علمی در خصوص رضایتمندی سکونتی، قدمت چندانی ندارد. این مطالعات، عمدتاً در کشورهای غربی صورت گرفته و در جوامعی همچون ایران، موضوعی نسبتاً جدید است. شگری فیروزجاه (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت محیط سکونتی» که در مناطق ۱ و ۸ طرح جامع شهر تبریز انجام داد، به این نتیجه رسید که میزان رضایتمندی ساکنان این مناطق از محیط سکونتشان در حد متوسط است و فقط از آسایش محیط مسکونیشان اظهار نارضایتی کردند. دیوسالار و مفلوکی اوره (۱۳۹۳) در پژوهشی که با عنوان «ارزیابی شاخص‌های کیفیت محیط سکونتی از دیدگاه شهروندان»، در بخش مرکزی شهر ساری با هشت معیار در قالب سه سطح انجام دادند، به این نتیجه رسیدند سطوح کیفیت محیط شهری بخش مرکزی ساری در سطح کالبدی و محتوایی در شرایط نسبتاً نامناسب قرار دارد؛ اما سطح محتوایی در شرایط مناسب‌تری واقع شده است. فیروزی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «سنجش تطبیقی تصویر ذهنی شهروندان و کارشناسان به مفهوم کیفیت محیط شهری در طرح مسکن مهر» که در طرح مسکن مهر شهر امیدیه انجام دادند، به این نتیجه دست یافتند که شهروندان، اولویت کم‌بودن سطح کیفیت زندگی را در بی‌توجهی به مسائل فرهنگی و اجتماعی محیط و سطح پایین معیار اقتصادی و کالبدی ساکنان می‌دانند. در حالی که در رویکرد کارشناسان در طرح مسکن مهر، معیارهای اقتصادی دچار نابسامانی هستند. همین طور نتیجه گرفتند که در ایجاد طرح‌های مسکن مهر شهر امیدیه، نقش ساکنان نادیده گرفته شده و سعی بر این بوده است که گروه خاصی از مردم در فضاهایی محدود و صرفاً منطبق با اهداف کمی مسکن، اسکان داده شوند. ایزدی (۱۳۹۲) پایان‌نامه ارشد خود را با عنوان «تحلیل محیط‌های مسکونی مطلوب شهر اصفهان» انجام داد. نتایج تحقیق، محلات آبشار، ناژوان، مهرآباد، عباس‌آباد و دشتستان را پنج محیط مسکونی برتر در شهر اصفهان از دید مدیران ارشد شهرداری معرفی کرد. محیط‌های مسکونی مطلوب دارای تراکم جمعیتی و تراکم خانوار در واحد مسکونی کمتر و

عوارض ارزش افزوده بر تراکم بیشتر نسبت به سایر محیط‌های مسکونی شهر هستند. به‌علاوه، نتایج، کیفیت مطلوب محلات را مربوط به شاخص‌های سودآوری اقتصادی، خدمات‌رسانی، آرامش محیطی، دسترسی به رودخانه زاینده‌رود، عرض مناسب معابر و دسترسی به سایر مناطق نشان داد. عزیزی و آراسته (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «تحلیلی بر رضایتمندی سکونتی در شهر یزد» که با هدف ارزیابی کیفیت محیط مسکونی در سه بخش درونی، میانی و بیرونی این شهر انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که به دلیل ناسازگاری شرایط کالبدی بافت تاریخی با نیازهای امروزی، کیفیت محیط مسکونی این ناحیه در کمترین حد به‌نسبت دیگر نواحی بوده است. رشد منطقی و بدون شتاب بخش میانی، با رعایت معیارهای سنتی طراحی و نزدیکی این بخش به بسیاری از خدمات موجود در مرکز شهر، آن را به بهترین و مطلوب‌ترین محیط مسکونی بدل ساخته است. این در حالی است که در بخش بیرونی شهر، به دلیل پراکنده‌رویی و دوری مراکز خدمات از هم، رضایتمندی کمتری از محل سکونت وجود دارد. اسماعیل^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در پژوهشی که با هدف اندازه‌گیری کیفیت سکونتی در شهر کوالالامپور در مالزی انجام دادند، با استفاده از سنجش شاخص‌های عینی و ذهنی به این نتیجه رسیدند که به‌طور عموم، ساکنان از عنصر طراحی فیزیکی راضی، اما از عناصر محیطی فیزیکی در این مناطق ناراضی هستند. هوانگ و دیو^۲ (۲۰۱۵) پژوهشی را با هدف بررسی رضایتمندی سکونتی مسکن اجتماعی در شهر هانگژو در چین انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که محیط محله، تسهیلات عمومی و مشخصات مسکن، عوامل اصلی تأثیرگذار بر رضایتمندی ساکنان از محیط سکونتی هستند. ووک کورو و اوئی^۳ (۲۰۱۴) پژوهشی را با هدف ارزیابی کیفیت سکونتی در بندر هارکورت در نیجریه انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که بهبود وضعیت سکونتی، با در نظر گرفتن تصویر ذهنی ساکنان و مشارکت آن‌ها از اهمیت بسیاری در برنامه‌ریزی برای این مناطق سکونتی برخوردار است. چیارازو^۴ و همکاران (۲۰۱۴) پژوهشی را با هدف بررسی تأثیرات وضعیت محیط بر انتخاب محل سکونت در تارانتو ایتالیا انجام دادند و با تمرکز بر تأثیرات کیفیت محیطی و چشم‌انداز بر ارزش ملک محل سکونت در این منطقه، به این نتیجه رسیدند که پارامترهای کیفیت هوا، سروصدا، وضعیت حمل‌ونقل و دسترسی برای ساکنان در این منطقه اهمیت زیادی دارد و بر ارزش محل سکونت تأثیرگذار است. جیبوی^۵ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «اهمیت مسکن در تعیین کیفیت سکونتی» که در اسوگبو نیجریه انجام داد، نتیجه گرفت که در این منطقه مسکن بومی و آپارتمان‌هایی به سبک غربی به تدریج جای مسکن حیاطدار را گرفته است و ساکنان، مسکن بومی را قابل قبول‌تر از خانه‌های حیاطدار می‌دانند. بنابراین به این نتیجه رسید که مسکن نقش زیادی در کیفیت سکونتی ایفا می‌کند. ایبم و آمول^۶ (۲۰۱۳) در پژوهشی با بررسی تصویر ذهنی شهروندان از مسکن اجتماعی در اوگون استیت نیجریه به این نتیجه رسیدند که بخش اعظم این ساکنان از مشخصه‌های فیزیکی و فضایی محیط مسکونی خود ابراز رضایت کردند؛ اما از

1. Ismail

2. Huang & Du

3. Wokekoro & Owei

4. Chiarazzo

5. Jiboye

6. Ibem & Amole

مسائل دسترسی و خدمات مسکن و تسهیلات زیربنایی ناراضی بودند. ایبم و همکاران (۲۰۱۳) پژوهشی را با عنوان «ارزیابی ساختمان‌های مسکونی در املاک مساکن اجتماعی در اوگون استیت در نیجریه» انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که ساکنان به‌طور عموم از عملکرد این ساختمان‌های مسکونی راضی هستند. جیبوی (۲۰۱۲) در پژوهشی در لاگوس نیجریه، دریافت که کیفیت مشخصه‌های فیزیکی در محیط‌های مسکونی بسیار ضروری است؛ زیرا بر میزان رضایتمندی مسکونی ساکنان تأثیر فراوانی می‌گذارد. عبدالمحیط و عظیم^۱ (۲۰۱۲) پژوهشی را در هولهومال در مالدیو انجام دادند و با ارزیابی رضایتمندی ساکنان در مساکن اجتماعی در زمینه ویژگی‌های فیزیکی مسکن، دسترسی به خدمات، تسهیلات عمومی و محیط اجتماعی به این نتیجه رسیدند که اکثر ساکنان، رضایتمندی اندکی از این مساکن دارند و رضایتمندی در زمینه خدمات و تسهیلات عمومی بیشتر از رضایتمندی در زمینه فضای فیزیکی مسکن و محیط اجتماعی آن است. شیعه^۲ و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهش خود با مقایسه دو محله خان‌آباد و زعفرانیه به این نتیجه رسیدند که به ترتیب شاخص‌های محیطی و بعد از آن شاخص‌های اجتماعی - روانی بیشترین تأثیر را می‌گذارند. همین‌طور به این نتیجه رسیدند که افراد مسن‌تر تا حدی در مقایسه با افراد جوان‌تر، از محیط مسکونی خود رضایت بیشتری دارند.

روش پژوهش

این تحقیق، پژوهشی توصیفی - تحلیلی است. به این دلیل توصیفی است که شامل مجموعه روش‌هایی است که هدف آن‌ها توصیف شرایط یا پدیده‌های مورد بررسی است. تحلیلی بودن آن نیز به دلیل بررسی مؤلفه‌های رضایتمندی از محیط سکونت براساس روش‌های تحلیلی و با بهره‌گیری از آزمون‌های مختلف رگرسیون سلسله‌مراتبی چندگانه (HMR) و آزمون T تک‌نمونه‌ای است. روش HMR، روش آماری برای تحلیل و بررسی ارتباط متقابل بین یک متغیر وابسته و دو یا چند متغیر مستقل محسوب می‌شود که معمولاً برای سنجش میزان انحراف مشاهده‌شده در متغیر وابسته که به‌واسطه انحراف مشاهده‌شده در متغیرهای مستقل مشخص می‌شود، به کار می‌رود. در این روش متغیرهای مستقل وزن دهی می‌شوند تا به این ترتیب سهم نسبی آن‌ها در متغیرهای وابسته برآورد شود. بنابراین در این پژوهش از مدل تجربی سنجش رضایتمندی از کیفیت محیط سکونت در سه سطح استفاده شده است. شناسایی معیارها و زیرمعیارهای سازنده کیفیت محیط سکونت شهری با استفاده از روش‌های مختلفی همچون مرور ادبیات مربوطه، شناخت مقدماتی از محدوده مورد مطالعه و نظریات کارشناسان صورت گرفته شد و پس از آن روش از بالا به پایین اجرا گردید. به این صورت که در سطح اول مدل حاضر، رضایتمندی از کیفیت محیط سکونت شهری قرار دارد. در سطح دوم، این مؤلفه کلان به پنج شاخص کیفیت دسترسی، ویژگی‌های اجتماعی محیط، ویژگی‌های فیزیکی محیط، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی تجزیه شده است. این شاخص‌ها بر اساس مرور ادبیات مرتبط با موضوع مورد تحقیق انتخاب شده که در جدول

1. Abdul Mohit & Azim

2. Shieh

۱ نمایش داده شده است. در سطح سوم پرسش‌هایی دربارهٔ هریک از شاخص‌ها طرح شد که شاخص دسترسی ۱۲ گویه، شاخص ویژگی‌های اجتماعی محیط ۲۳ گویه، شاخص ویژگی‌های فیزیکی محیط ۱۱ گویه، شاخص کیفیت واحد مسکونی ۹ گویه و شاخص خدمات عمومی ۷ گویه (جدول ۱ تا ۳) را در بر می‌گیرد. کمی‌کردن این شاخص‌ها با به‌کارگیری پرسش‌نامه با حجم نمونه ۲۲۲ عدد (۱۴۶ پرسش‌نامه در محله ضیابری و ۷۶ پرسش‌نامه در بلوار خرمشهر) اجرا شد و پرسش‌نامه‌ها به‌صورت نمونه‌گیری سیستماتیک در میان ساکنان توزیع شد. پرسش‌نامه مذکور به دو قسمت تقسیم شد: قسمت اول شامل پرسش‌های مربوط به ویژگی‌های شخصی و خانوادگی مخاطب است. قسمت دوم نیز حاوی پرسش‌های سنجش میزان رضایتمندی از کیفیت محیط سکونت در محلات ضیابری و بلوار خرمشهر است. در ارزش‌گذاری هریک از پرسش‌ها، طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت با گزینه‌های خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد استفاده شد. به‌منظور امکان‌پذیری تجزیه و تحلیل داده‌ها به گزینه‌های مذکور به ترتیب کدهای ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ نسبت داده شد. امتیاز ۱ نشان‌دهنده کمترین میزان کیفیت و رضایت ساکنان و امتیاز ۵ نشان‌دهنده بیشترین میزان کیفیت و رضایت ساکنان از متغیر مربوطه است. سپس با استفاده از روش‌های آماری، شناخت و ارزیابی وجوه و ارزیابی مؤلفه‌های رضایت از کیفیت محیط سکونت شهری انجام پذیرفت. برای تعیین میزان کیفیت محیط به‌صورت کلی و امتیاز هریک از مؤلفه‌های سازنده رضایتمندی از کیفیت محیط به‌طور خاص، از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شد. روایی و پایایی پرسش‌نامه نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ سنجیده شد که پایایی ۰/۹۸۳ (برای شاخص دسترسی پایایی ۰/۸۴۸، ویژگی‌های اجتماعی محیط ۰/۹۶۲، ویژگی‌های فیزیکی محیط ۰/۹۱۴، کیفیت واحد مسکونی ۰/۹۳۶ و کیفیت خدمات عمومی ۰/۹۳۸) نشان از پایایی بسیار زیاد پرسش‌نامه دارد.

جدول ۱. جدول مربوط به منابع مورد استفاده برای انتخاب شاخص‌های پژوهش

(Wokekoro & Owei, 2014), (Chiarazzo et al, 2014), (Mohit & Azim, 2012), (Huang & Du, 2015), (Jiboye, 2014), (Ibem & Aduwo, 2013), (Kesalkheh & Dadashpoor, 2012), (Mohit et al, 2010), (Hanak et al, 2015), (Bonaiuto et al, 2015)	دسترسی
(Mohit & Azim, 2012), (Huang & Du, 2015), (Kesalkheh & Dadashpoor, 2012), (Mohit et al, 2010), (Bonaiuto et al, 2015), (Ibem & Amole, 2013), (Shieh et al, 2011)	ویژگی‌های اجتماعی محیط
(Chiarazzo et al, 2014), (Ibem & Amole, 2013), (Jiboye, 2012), (Kesalkheh & Dadashpoor, 2012), (Mohit et al, 2010), (Hanak et al, 2015)	ویژگی‌های فیزیکی محیط
(Mohit & Azim, 2012), (Ibem & Amole, 2013), (Ibem et al, 2013), (Jiboye, 2014), (Ibem & Aduwo, 2013), (Kesalkheh & Dadashpoor, 2012), (Mohit et al, 2010)	ویژگی‌های واحد مسکونی
(Wokekoro & Owei, 2014), (Ibem & Aduwo, 2013), (Mohit et al, 2010)	خدمات عمومی

جدول ۲. گویه‌های مربوط به شاخص دسترسی

۱. دسترسی به مرکز شهر تا چه حد برایتان رضایت‌بخش است؟
۲. تا چه حد به‌آسانی به ایستگاه اتوبوس دسترسی دارید؟
۳. به چه میزان، از دسترسی به داروخانه در محله رضایت دارید؟
۴. دسترسی به مدرسه و کودکستان در محله تا چه حد برایتان رضایت‌بخش است؟
۵. دسترسی به خدمات بانکی و عابربانک در محله تا چه حد برایتان راضی‌کننده است؟
۶. به چه میزان از دسترسی به فضاهای مذهبی در محله رضایت دارید؟
۷. تا چه حد به‌آسانی به امکانات فرهنگی در محله دسترسی دارید؟
۸. دسترسی به امکانات خرید روزانه در محله (سوپرمارکت، نانوايي، قصابی و...) تا چه حد برایتان رضایت‌بخش است؟
۹. دسترسی به امکانات ورزشی محله (سالن ورزشی، استخر و...) تا چه حد برایتان راضی‌کننده است؟
۱۰. به چه میزان از دسترسی به پارک‌ها و فضاهای سبز در محله‌تان رضایت دارید؟
۱۱. دسترسی به خدمات عمومی شهری از قبیل پمپ‌بنزین، آتش‌نشانی و... را تا چه اندازه راضی‌کننده می‌دانید؟
۱۲. دسترسی به فضاهایی برای پارک کردن ماشین در محله تا چه حد برایتان رضایت‌بخش است؟

جدول ۳. گویه‌های مربوط به ویژگی‌های اجتماعی محیط

۱. از تعداد جمعیت محله‌ام راضی هستم.
۲. از زندگی در این محله احساس آرامش می‌کنم.
۳. از نبود سروصدای همسایگان در محله رضایت دارم.
۴. من در محله‌ای گرم و راحت با میزان زیادی از هم‌بستگی زندگی می‌کنم.
۵. تمایل زیادی به ماندن در این محله دارم.
۶. در قبال سرزندگی این محله احساس مسئولیت می‌کنم.
۷. در صورت کسب شرایط اقتصادی بهتر، همچنان تمایل به ادامه سکونت در این محله دارم.
۸. از شبیه‌بودن وضعیت اقتصادی-اجتماعی خود با همسایگان رضایت دارم.
۹. مردم محله خود را قابل اعتماد می‌دانم.
۱۰. به عملکرد کسبه محل و بازاریان در محله خود اعتماد دارم.
۱۱. در این محله رفتار ساکنان با یکدیگر مطبوع و خوشایند است.
۱۲. احساس می‌کنم با ساکنان محله در گروهی یکسان عضو هستم.
۱۳. محیط محله، انتظارات من را برآورده می‌کند.

ادامه جدول ۳. گویه‌های مربوط به ویژگی‌های اجتماعی محیط

۱۴. در اجرای طرح‌های مختلف محله، با شهرداری همکاری می‌کنم.
۱۵. خیابان‌ها و کوچه‌های محله خود را به دور از جرائم (مثل سرقت از منزل، دزدی موبایل، کیف‌چاپی و...) می‌دانم.
۱۶. زنان خانواده من در هنگام شب با خیال راحت در محله رفت‌وآمد می‌کنند.
۱۷. از عدم تجمع و تردد اراذل و اوباش در محله خود احساس رضایت دارم.
۱۸. نسبت به فضای کلی محله خود احساس دل‌بستگی و تعلق خاطر می‌کنم.
۱۹. محله خود را مانند خانه خود می‌دانم.
۲۰. به محله خود افتخار می‌کنم.
۲۱. حقوق زنان در محله من رعایت می‌شود.
۲۲. محیط محله را برای رشد کودکان خود در آن مناسب می‌دانم.
۲۳. حقوق حیوانات در محله من رعایت می‌شود.

جدول ۴. گویه‌های مربوط به ویژگی‌های فیزیکی محیط

۱. به چه میزان محیط محله‌تان برای پیاده‌روی شما مناسب است؟
۲. محله‌تان تا چه حد دارای فضاهای متنوع (مغازه‌های مختلف و...) است؟
۳. تا چه حد از عدم آب‌گرفتگی معابر در محله خود راضی هستید؟
۴. تا چه حد از عرض معابر در محله‌تان رضایت دارید؟
۵. ساختمان‌های محله تا چه حد از شکل و نمای زیبایی برخوردار هستند؟
۶. تا چه اندازه از وجود درختان در طول مسیر محل زندگی‌تان و سایه آن‌ها رضایت دارید؟
۷. تا چه حد از کیفیت مبلمان شهری (صندلی، ایستگاه‌های اتوبوس و...) از نظر رنگ، طراحی و تعداد در سطح محله رضایت دارید؟
۸. تا چه اندازه از ایمنی مرتبط با تردد اتومبیل (سرعت، ترافیک، عدم تصادف و...) در سطح محله رضایت دارید؟
۹. به چه میزان از نبود سروصدا (نبود آلودگی صوتی) در محله خود رضایت دارید؟
۱۰. تا چه حد مردم محله در نظافت و پاکیزگی محله کوشا هستند؟
۱۱. تا چه حد از نبود بوهای بد و زننده در محل زندگی‌تان راضی هستید؟

جدول ۵. گویه‌های مربوط به کیفیت واحد مسکونی

۱. میزان رضایت شما از وضعیت استحکام خانه و ساختمان؟
۲. میزان رضایت شما از اندازه واحد مسکونی؟
۳. میزان رضایت شما از تسهیلات داخلی واحد مسکونی (آشپزخانه، حمام و...)?
۴. میزان رضایت شما از فضای بیرونی کافی (بالکن، باغچه)?
۵. میزان رضایت شما از تعداد اتاق‌های واحد مسکونی‌تان؟
۶. میزان رضایت شما از نورگیری واحد مسکونی‌تان؟
۷. میزان رضایت شما از وضعیت آب و برق خانه‌تان (فشار آب، عدم قطعی برق و...)?
۸. میزان رضایت شما از هزینه‌های تعمیر و نگهداری ساختمان (ایزوگام، شارژ، تعمیر آسانسور و...)?
۹. میزان رضایت شما از زیبایی ظاهری واحد مسکونی‌تان؟

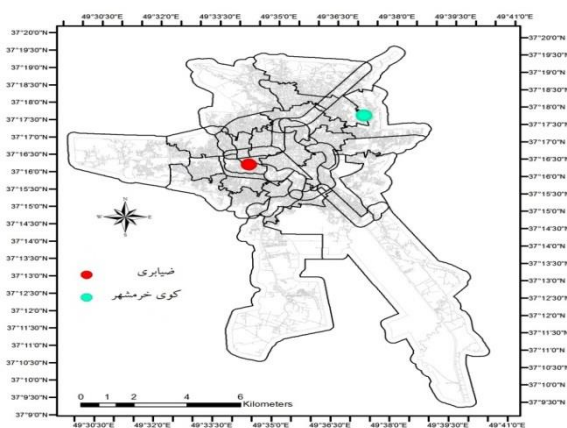
جدول ۶. گویه‌های مربوط به خدمات عمومی

۱. نحوه جمع‌آوری زباله در محله را تا چه حد راضی‌کننده می‌دانید؟
۲. وضعیت نظافت معابر در محله را تا چه اندازه راضی‌کننده می‌دانید؟
۳. وضعیت دفع آب‌های سطحی در محله را تا چه حد راضی‌کننده می‌دانید؟
۴. روشنایی معابر محله را تا چه اندازه مناسب می‌دانید؟
۵. وضعیت آسفالت و سنگفرش معابر محله را تا چه اندازه مناسب می‌دانید؟
۶. تا چه حد از اقدامات زیباسازی که شهرداری در محله‌تان انجام می‌دهد، رضایت دارید؟
۷. وضعیت کلی محله خودتان را از نظر خدمات ارائه‌شده نسبت به سایر محله‌ها تا چه حد راضی‌کننده می‌دانید؟

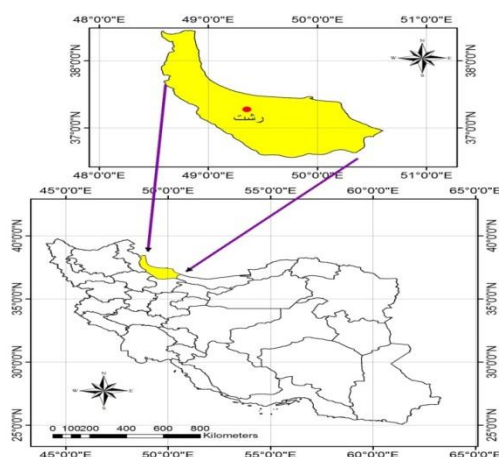
محدوده مورد مطالعه

شهر رشت به‌عنوان اولین و بزرگ‌ترین نقطه شهری استان و حاشیه جنوبی دریای خزر و به‌عنوان مرکز سیاسی-اداری استان گیلان، مساحتی حدود ۱۰۲۴۰ هکتار دارد. این شهر که بر اساس تقسیمات جدید به پنج منطقه تقسیم شده است (هریک از این مناطق سه ناحیه را در بر می‌گیرند)، از شمال به بخش خمام، از جنوب به دهستان لاکان و شهرستان رودبار، از غرب به صومعه‌سرا و شهرستان شفت و از شرق به بخش کوچصفهان و سنگر محدود می‌شود (حسینی و بهرامی، ۱۳۹۱: ۲۵۱). طبق آخرین سرشماری عمومی نفوس و مسکن کشور در سال ۱۳۹۰ جمعیت شهر رشت به ۶۲۵۵۰۰ نفر رسیده است که ۲۵/۲۱ درصد کل جمعیت استان و ۶۸ درصد جمعیت شهرستان را به خود اختصاص داده است (ابراهیمی، ۱۳۹۲: ۳۶). کیفیت ساختمان‌ها در این شهر به‌گونه‌ای است که ۲۱/۶ درصد ساختمان‌های این شهر با عمر کمتر از ۱۰ سال نوساز هستند. بیشترین تجمع این ساختمان‌ها در شمال شهر است. ساختمان‌های دارای کیفیت

متوسط، ۶۶/۹ درصد ساختمان‌های شهر، یعنی بیشترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند و عمری حدود ۱۰ تا ۲۵ سال دارند. ساختمان‌های کهنه با عمر ۲۷ سال به بالا، ۱۱/۴ درصد ساختمان‌های شهر را شامل می‌شوند که اغلب آن‌ها در بخش وسیعی از منطقه مرکزی شهر مستقر شده‌اند. بالاخره ساختمان‌های تخریبی یا کلنگی غیرقابل استفاده ۰/۱ درصد ساختمان‌ها را به خود اختصاص می‌دهند که به‌طور پراکنده در سطح شهر و بیشتر از همه در مناطق مرکزی واقع شده‌اند (طرح و کاوش، ۱۳۸۶: ۴۱-۴۲). به‌منظور سنجش رضایتمندی از کیفیت محیط سکونتی در شهر رشت، محله بلوار خرمشهر از منطقه ۳ با جمعیت ۱۴۵۲۴ نفر و محله ضیابری از منطقه ۲ با جمعیت ۲۷۸۲۱ نفر که از محلات متوسط شهر محسوب می‌شوند، انتخاب شده‌اند.

نقشه ۲. موقعیت محلات مسکونی مورد مطالعه در شهر رشت

نقشه ۱. موقعیت شهر رشت در استان گیلان

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

در محله بلوار خرمشهر، ۵۱/۳ درصد از جنسیت جامعه آماری مرد و ۴۸/۷ درصد زن و در محله ضیابری، ۵۵/۵ درصد مرد و ۴۴/۵ درصد زن هستند. به لحاظ سنی در بلوار خرمشهر، ۱۴/۵ درصد پاسخ‌گویان ۱۵ تا ۲۴ سال، ۲۱/۱ درصد ۲۵ تا ۳۴ سال، ۱۵/۸ درصد ۳۵ تا ۴۴ سال، ۱۹/۷ درصد ۴۵ تا ۵۴ سال، ۱۰/۵ درصد ۵۵ تا ۶۴ سال و ۱۸/۴ درصد بالای ۶۵ سال و در ضیابری، ۱۵/۸ درصد پاسخ‌گویان ۱۵ تا ۲۴ سال، ۱۳/۷ درصد ۲۵ تا ۳۴ سال، ۱۵/۱ درصد ۳۵ تا ۴۴ سال، ۱۷/۸ درصد ۴۵ تا ۵۴ سال، ۲۱/۲ درصد ۵۵ تا ۶۴ سال و ۱۶/۴ درصد بالای ۶۵ سال داشته‌اند.

به لحاظ تحصیلات در بلوار خرمشهر، ۱۴/۵ درصد بی‌سواد، ۱۴/۵ درصد ابتدایی-سیکل، ۳۵/۵ درصد دیپلم، ۱۱/۸ درصد فوق دیپلم، ۲۱/۱ درصد لیسانس و ۲/۶ درصد در مقطع فوق لیسانس قرار گرفته‌اند و در ضیابری، ۲/۱ درصد بی‌سواد، ۱۰/۳ درصد ابتدایی-سیکل، ۳۷/۷ درصد دیپلم، ۲۲/۶ درصد فوق دیپلم، ۲۳/۳ درصد لیسانس و ۴/۱ درصد در

مقطع فوق لیسانس قرار گرفته‌اند. در بلوار خرمشهر، ۳۰/۳ درصد از افراد بین ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان، ۲۸/۹ درصد بین ۱ تا ۱/۵ میلیون تومان، ۱۹/۷ درصد بین ۱/۵ تا ۲ میلیون تومان، ۱۵/۸ درصد بین ۲ تا ۲/۵ میلیون تومان، ۳/۹ درصد ۲/۵ تا ۳ میلیون تومان و ۱/۳ درصد ۳ تا ۴ میلیون تومان و در ضیابری، ۰/۷ درصد از افراد کمتر از ۵۰۰ هزار تومان، ۱۱ درصد بین ۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون تومان، ۲۸/۱ درصد بین ۱/۵ تا ۲ میلیون تومان، ۲۱/۲ درصد بین ۲ تا ۲/۵ میلیون تومان، ۱۹/۲ درصد بین ۲ تا ۲/۵ میلیون تومان، ۱۱ درصد ۲/۵ تا ۳ میلیون تومان، ۶/۲ درصد ۳ تا ۳/۵ میلیون تومان، ۲/۱ درصد ۳/۵ تا ۴ میلیون تومان و ۰/۷ درصد ۴ تا ۴/۵ میلیون تومان درآمد دارند.

در بلوار خرمشهر، ۱۷/۱ درصد ۱ تا ۵ سال، ۲۷/۶ درصد ۶ تا ۱۰ سال، ۱۵/۸ درصد ۱۱ تا ۱۵ سال، ۹/۲ درصد ۱۶ تا ۲۰ سال، ۶/۶ درصد ۲۱ تا ۳۰ سال و ۲۳/۷ درصد بیشتر از ۳۰ سال است که در این محله سکونت دارند و در ضیابری، ۱۹/۲ درصد ۱ تا ۵ سال، ۳۳/۶ درصد ۶ تا ۱۰ سال، ۲۱/۹ درصد ۱۱ تا ۱۵ سال، ۶/۲ درصد ۱۶ تا ۲۰ سال، ۴/۱ درصد ۲۱ تا ۳۰ سال و ۱۵/۱ درصد بیشتر از ۳۰ سال است که در این محله سکونت دارند.

یافته‌های استنباطی

در این بخش از پژوهش، تحلیلی بر جنبه‌های مختلف رضایتمندی شهروندان با استفاده از پرسش‌های پرسش‌نامه که در پنج شاخص و ۶۲ گویه طراحی شده است، ارائه می‌شود.

در پاسخ به پرسش اول پژوهش به منظور ارزیابی میزان رضایتمندی سکونتی ادراک شده توسط ساکنان در محلات بلوار خرمشهر و ضیابری، با استفاده از شاخص‌های دسترسی، ویژگی‌های اجتماعی محیط زندگی، ویژگی‌های فیزیکی محیط، کیفیت واحد مسکونی و شاخص خدمات عمومی از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. بدین ترتیب که متوسط شاخص‌ها برای محاسبه میزان رضایتمندی سکونتی ساکنان شناسایی می‌شوند. حد متوسط رضایتمندی سکونتی عدد سه است؛ در این صورت از مقادیر حد بالا و حد پایین استفاده شده که اگر هر دو حد بالا و پایین منفی باشد، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، میانگین از مقدار مشاهده شده کمتر خواهد بود. اگر هر دو حد بالا و پایین مثبت باشد، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، میانگین از مقدار مشاهده شده بزرگ‌تر است و اگر حد پایین منفی و حد بالا مثبت باشد، در سطح اطمینان ۹۵ درصد، میانگین با مقدار مشاهده شده تفاوت معناداری ندارد. بنابراین با توجه به جدول ۷، در محله بلوار خرمشهر، شاخص‌های اجتماعی محیط و کیفیت واحد مسکونی در حد مطلوب و شاخص‌های دسترسی، ویژگی‌های فیزیکی محیط و خدمات عمومی کمتر از حد متوسط کیفیت قرار گرفته‌اند. به علاوه، با توجه به جدول ۸، در محله ضیابری، شاخص‌های دسترسی، ویژگی‌های اجتماعی محیط، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی بیشتر از حد متوسط کیفیت هستند و تنها شاخص ویژگی‌های فیزیکی محیط در حد متوسط کیفیت قرار گرفته است.

جدول ۷. نتایج آزمون T: ارزیابی ساکنان محله بلوار خرمشهر از مجموع معیارهای مرتبط با کیفیت محیط سکونتی

Test Value = ۳						معیار
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	
Upper	Lower					
-۰/۴۴۴۶	-۰/۶۶۷۲	-۰/۵۵۵۹۲	۰/۰۰۰	۷۵	-۹/۹۴۹	دسترسی
۰/۳۱۴۲	۰/۰۰۷۰	۰/۱۶۰۵۸	۰/۰۴۱	۷۵	۲/۰۸۳	ویژگی‌های اجتماعی محیط
-۰/۲۸۸۳	-۰/۴۸۹۳	-۰/۳۸۸۷۶	۰/۰۰۰	۷۵	-۷/۷۰۶	ویژگی‌های فیزیکی محیط
۰/۳۹۰۰	۰/۱۰۴۱	۰/۲۴۷۰۸	۰/۰۰۱	۷۵	۳/۴۴۳	واحد مسکونی
-۰/۲۲۴۵	-۰/۴۷۸۵	-۰/۳۵۱۵۰	۰/۰۰۰	۷۵	-۵/۵۱۴	خدمات عمومی

جدول ۸. نتایج آزمون T: ارزیابی ساکنان محله ضیابری از مجموع معیارهای مرتبط با کیفیت محیط سکونتی

Test Value = ۳						معیار
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	Df	T	
Upper	Lower					
۰/۲۱۶۳	۰/۰۵۴۲	۰/۱۳۵۲۷	۰/۰۰۱	۱۴۵	۳/۲۹۸	دسترسی
۰/۵۶۵۶	۰/۳۹۶۳	۰/۴۸۰۹۴	۰/۰۰۰	۱۴۵	۱۱/۲۳۳	ویژگی‌های اجتماعی محیط
۰/۱۱۴۱	-۰/۰۲۶۹	۰/۰۴۳۵۹	۰/۲۲۴	۱۴۵	۱/۲۲۲	ویژگی‌های فیزیکی محیط
۰/۶۱۵۴	۰/۴۲۸۷	۰/۵۲۲۰۷	۰/۰۰۰	۱۴۵	۱۱/۰۵۱	واحد مسکونی
۰/۲۶۶۷	۰/۰۸۳۶	۰/۱۷۵۱۵	۰/۰۰۰	۱۴۵	۳/۷۸۱	خدمات عمومی

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش، به منظور مطالعه تأثیر هم‌زمان شاخص‌های دسترسی، ویژگی‌های اجتماعی محیط، ویژگی‌های فیزیکی محیط، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی بر رضایتمندی سکونتی شهروندان از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. در این تحلیل از روش گام‌به‌گام کمک گرفته شده است. نتایج حاصل از جدول ۹ نشان‌دهنده آن است که در محله بلوار خرمشهر، به ترتیب ویژگی‌های فیزیکی محیط، ویژگی‌های اجتماعی محیط، خدمات عمومی، کیفیت واحد مسکونی و دسترسی از نظر شهروندان، از اهمیت برخوردارند. ارقام مندرج در جدول بدین معناست که با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در ویژگی‌های فیزیکی محیط، میزان رضایتمندی سکونتی شهروندان به اندازه ۰/۵۲ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد و به همین ترتیب با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در کیفیت ویژگی‌های اجتماعی محیط، خدمات عمومی، کیفیت واحد مسکونی و دسترسی، میزان رضایتمندی سکونتی شهروندان به ترتیب به اندازه ۰/۳، ۰/۱۸، ۰/۰۷ و ۰/۰۶ انحراف استاندارد افزایش پیدا می‌کند. نتایج حاصل از جدول ۱۰ نشان‌دهنده آن است که در محله ضیابری، به ترتیب ویژگی‌های اجتماعی محیط، ویژگی‌های فیزیکی محیط، دسترسی، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی از نظر شهروندان از اهمیت برخوردارند.

جدول ۹. نتایج آزمون HMR: مقایسه میزان اهمیت معیارهای کیفیت محیط سکونتی از نگاه ساکنان محله بلوار خرمشهر

Sig.	t	Standardized Coefficients		Unstandardized Coefficients		معیار
		Beta	Std. Error	B		
۰/۴۲۳	-۰/۸۰۵	-۰/۰۶۷	۰/۱۴۴	-۰/۱۱۶		دسترسی
۰/۰۰۲	۳/۲۶۴	۰/۳۰۸	۰/۱۱۹	۰/۳۹۰		ویژگی‌های اجتماعی محیط
۰/۰۰۰	۴/۴۳۵	۰/۵۲۰	۰/۲۲۵	۰/۹۹۷		ویژگی‌های فیزیکی محیط
۰/۴۲۵	-۰/۸۰۲	-۰/۰۷۸	۰/۱۳۱	-۰/۱۰۵		واحد مسکونی
۰/۰۹۷	۱/۶۸۰	۰/۱۸۴	۰/۱۶۷	۰/۲۸۱		خدمات عمومی

a. Dependent Variable: رضایتمندی از محیط سکونتی

جدول ۱۰. نتایج آزمون HMR: مقایسه میزان اهمیت معیارهای کیفیت محیط سکونتی از نگاه ساکنان محله ضیابری

Sig.	t	Standardized Coefficients		Unstandardized Coefficients		معیار
		Beta	Std. Error	B		
۰/۰۰۰	۳/۷۱۳	۰/۲۳۳	۰/۱۰۹	۰/۴۰۳		دسترسی
۰/۰۰۰	۸/۱۷۵	۰/۴۵۹	۰/۰۹۳	۰/۷۶۱		ویژگی‌های اجتماعی محیط
۰/۰۰۰	۳/۹۵۶	۰/۲۷۳	۰/۱۳۷	۰/۵۴۳		ویژگی‌های فیزیکی محیط
۰/۲۸۳	۱/۰۷۷	۰/۰۶۱	۰/۰۸۵	۰/۰۹۱		واحد مسکونی
۰/۹۶۲	-۰/۰۴۸	-۰/۰۰۳	۰/۰۹۶	-۰/۰۰۵		خدمات عمومی

a. Dependent Variable: رضایتمندی از محیط سکونتی

ارقام مندرج در جدول بدین معناست که با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در ویژگی‌های اجتماعی محیط، میزان رضایتمندی سکونتی شهروندان به اندازه ۰/۴۵ انحراف استاندارد افزایش می‌یابد و به همین ترتیب با افزایش یک واحد انحراف استاندارد در ویژگی‌های فیزیکی محیط، دسترسی، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی، میزان رضایتمندی سکونتی شهروندان به ترتیب به اندازه ۰/۲۷، ۰/۲۳، ۰/۰۶ و ۰/۰۳ انحراف استاندارد افزایش پیدا می‌کند.

در پاسخ به پرسش سوم پژوهش، نتایج آزمون اسپیرمن در زمینه رابطه آماری میان رضایتمندی از واحد مسکونی و رضایتمندی از محیط سکونتی با توجه به جدول ۱۱، در محله بلوار خرمشهر با ضریب هم‌بستگی ۰/۴۸۴ میان رضایت از واحد مسکونی با رضایت از محیط به همراه سطح معناداری ۰/۰۰۰ نشان‌دهنده تأیید رابطه است که جهت آن مثبت و شدت آن در سطح متوسط است. با توجه به جدول ۱۲، در محله ضیابری، نتایج آزمون با ضریب هم‌بستگی ۰/۵۹۹ میان رضایت از واحد مسکونی با رضایت از محیط به همراه سطح معناداری ۰/۰۰۰ نشان‌دهنده تأیید رابطه است که جهت آن مثبت و شدت آن نسبتاً قوی است. به این معنی که با توجه به نتایج به دست آمده از آزمون، در هر دو محله بلوار خرمشهر و ضیابری، با افزایش رضایتمندی از کیفیت واحد مسکونی، رضایت از محیط سکونتی نیز افزایش و با کاهش رضایتمندی از کیفیت واحد مسکونی، رضایتمندی از محیط سکونتی نیز کاهش پیدا می‌کند.

جدول ۱۱. نتایج آزمون اسپیرمن: بررسی رابطه بین رضایتمندی از محیط محله با رضایتمندی از واحد مسکونی در محله بلوار خرمشهر

رضایت از واحد مسکونی رضایت از محیط سکونتی			
رضایت از محیط سکونتی	Correlation Coefficient	۱/۰۰۰	۰/۴۸۲**
	Sig. (2-tailed)	.	۰/۰۰۰
	N	۷۶	۷۶
رضایت از واحد مسکونی	Correlation Coefficient	۰/۴۸۲**	۱/۰۰۰
	Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۰	.
	N	۷۶	۷۶

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

جدول ۱۲. نتایج آزمون اسپیرمن: بررسی رابطه بین رضایتمندی از محیط محله با رضایتمندی از واحد مسکونی در محله ضیابری

		رضایت از محیط سکونتی	رضایت از واحد مسکونی
رضایت از محیط سکونتی	Correlation Coefficient	۱/۰۰۰	۰/۵۹۹**
	Sig. (2-tailed)	.	۰/۰۰۰
	N	۱۴۶	۱۴۶
رضایت از واحد مسکونی	Correlation Coefficient	۰/۵۹۹**	۱/۰۰۰
	Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۰	.
	N	۱۴۶	۱۴۶

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

بحث و تجزیه و تحلیل

طی دهه‌های اخیر، مسئله‌ای که کشورهای نظیر ایران با آن مواجه شده‌اند، مشکلات اجتماعی محیط سکونت است که به دلیل رشد روزافزون جمعیت و محدودیت منابع اقتصادی، به یکی از معضلات مهم در این کشورها بدل شده است. کیفیت نازل سکونت، ساکنان خود را با خطرهای اجتماعی و سلامتی بسیاری مواجه می‌کند. بنابراین، دستیابی افراد به میزانی از استانداردهای کیفیت سکونت از ابعاد مختلف، شاخص مهمی در تعیین میزان موفقیت اقدامات دولتی محسوب می‌شود. در همین راستا، با مروری بر یافته‌های استنباطی پژوهش، طبق دیدگاه تعاملی که یکی از دیدگاه‌های رویکرد اجتماعی- مکانی است و معتقد به نقش همسان و توأمان تعاملات عاطفی فرد ناظر با محیط مورد مشاهده و خصوصیات ذهنی و عینی محیط در شکل‌گیری مفهوم کیفیت در محیط‌های سکونتی است، می‌توان به این تحلیل رسید که در محله ضیابری، با اینکه ویژگی‌های اجتماعی محیط از نظر ساکنان در وضعیت مطلوبی قرار گرفته است، این عامل بیشترین اهمیت را از دید ساکنان دارد. با این تفاسیر می‌توان این‌گونه استنباط کرد که صرف ایجاد محیطی که از لحاظ فیزیکی برای ساکنان رضایتبخش باشد، نمی‌تواند رضایت خاطر کامل ساکنان از کیفیت سکونتی را به همراه داشته باشد و برای جلب رضایت ساکنان می‌بایست به محیط اجتماعی محلات شهری نیز توجه ویژه شود. اما درباره شاخص فیزیکی محیط

در این محله، ارزیابی ساکنان از کیفیت آن بر اولویت‌بندی این شاخص‌ها منطبق بوده است. به این صورت که این شاخص کمترین میزان مطلوبیت را در بین ساکنان دارد؛ بنابراین در رتبه دوم اهمیت از نظر آن‌ها قرار گرفته است و سایر ویژگی‌ها شامل دسترسی، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی که ساکنان آن‌ها را مطلوب ارزیابی کرده‌اند، در رتبه‌های بعدی اهمیت از نظر ساکنان محله قرار گرفته‌اند. در محله بلوار خرمشهر، ارزیابی ساکنان از ویژگی‌های اجتماعی محیط، نسبتاً مشابه محله ضیابری است. بنابراین باید در کنار ویژگی‌های فیزیکی محیط به ویژگی‌های اجتماعی آن نیز توجه شود تا بتوان محیطی رضایت‌بخش برای ساکنان ایجاد کرد. انتخاب شاخص فیزیکی محیط به‌عنوان مهم‌ترین عامل از نظر ساکنان این محله بر ارزیابی آن‌ها مبنی بر نامطلوب بودن این شاخص منطبق است. در واقع بر طبق این اولویت‌بندی، در هر دو محله شاخص‌هایی که از نظر ساکنان در وضعیت مناسبی قرار گرفته‌اند، اهمیت چندانی ندارند؛ اما شاخص‌هایی که در وضعیت نامساعدی قرار دارند، از نظر ساکنان نیازمند توجه هستند و تنها شاخص اجتماعی محیط با وجود وضعیت مطلوب اهمیت فراوانی نزد ساکنان دارد. بنابراین با توجه به وضعیت نامطلوب شاخص‌های فیزیکی محیط، دسترسی و خدمات عمومی، سیاست‌گذاری‌های شهری باید به‌گونه‌ای باشد که با برنامه‌ریزی درست و همه‌جانبه، پاسخ‌گوی این نیازهای شهروندان در این محلات باشد؛ زیرا تنها کافی بودن تعداد مسکن تأمین‌شده و بهینه بودن کیفیت آن‌ها، برای موفقیت کیفیت سکونتی در محله کافی نیست. بلکه در کنار آن، تأمین محیط سکونتی مطلوب از قبیل خدمات و جانمایی آن، امنیت، سازمان اجتماعی و پیش‌بینی تغییرات محتمل در محیط سکونتی، با در نظرگیری جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نیز باید مورد توجه سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان شهری قرار گیرد.

نتیجه‌گیری

در دنیای شهرمحور کنونی، کیفیت محیط سکونتی در نواحی شهری از جمله موضوعاتی است که روزبه‌روز بر اهمیت آن افزوده می‌شود. محیط سکونت فرد، زمانی می‌تواند بیشترین مطلوبیت را برای فرد در بر داشته باشد که انتظارات او را در ابعاد مختلف اقتصادی، محیطی، اجتماعی و... برآورده سازد. چنانچه هر یک از این عوامل، فاقد کیفیت مطلوب باشند، بر میزان رضایتمندی فرد از محیط تأثیرگذار خواهد بود. بنابراین سیاست‌گذاران، مدیران، برنامه‌ریزان و طراحان توجه زیادی به خلق محیط‌های باکیفیت کرده‌اند تا با ایجاد این شرایط، احساس رفاه و رضایتمندی سکونتی را به افراد منتقل سازند. در این زمینه پژوهش حاضر به دنبال بررسی و ارزیابی رضایتمندی ساکنان دو محله متوسط در شهر رشت از کیفیت محیط سکونتی‌شان بوده است. برای دستیابی به این هدف، محلات ضیابری و بلوار خرمشهر به‌عنوان نمونه انتخاب شده و برای ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان در این محلات از پنج شاخص دسترسی، ویژگی‌های اجتماعی محیط، ویژگی‌های فیزیکی محیط، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی با استفاده از ۶۲ گویه بهره گرفته شده است. پایایی پرسش‌های پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ارزیابی شده که در تمام شاخص‌ها با توجه به بیشتر بودن ضریب هر شاخص نسبت به استاندارد در نظر گرفته شده برای هر شاخص، پایایی کار تأیید شده است. پس از تحلیل یافته‌های حاصل از پرسش‌نامه و آزمون‌های آماری، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در محله بلوار خرمشهر، شاخص‌های اجتماعی محیط و کیفیت واحد مسکونی در سطح مطلوب و شاخص‌های دسترسی، ویژگی‌های فیزیکی

محیط و خدمات عمومی کمتر از سطح متوسط کیفیت قرار گرفته‌اند. در محله ضیابری نیز شاخص‌های دسترسی، ویژگی‌های اجتماعی محیط، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی بیشتر از سطح متوسط کیفیت هستند و تنها شاخص ویژگی‌های فیزیکی محیط در سطح متوسط کیفیت قرار گرفته است. همچنین نتایج حاکی از این است که در محله بلوار خرمشهر، به ترتیب ویژگی‌های فیزیکی محیط، ویژگی‌های اجتماعی محیط، خدمات عمومی، کیفیت واحد مسکونی و دسترسی و در محله ضیابری، به ترتیب ویژگی‌های اجتماعی محیط، ویژگی‌های فیزیکی محیط، دسترسی، کیفیت واحد مسکونی و خدمات عمومی از نظر ساکنان از اهمیت برخوردارند. از سوی دیگر با توجه به یافته‌های حاصل از این پژوهش، میان رضایت از واحد مسکونی با رضایت از محیط سکونتی در محله بلوار خرمشهر، رابطه مثبت با شدت متوسط و در محله ضیابری، رابطه مثبت با شدت نسبتاً قوی وجود دارد. به این صورت که با افزایش رضایتمندی از واحد مسکونی، رضایتمندی از محیط سکونتی نیز افزایش و با کاهش رضایتمندی از واحد مسکونی، رضایتمندی از محیط سکونتی نیز کاهش می‌یابد. این موضوع نشان‌دهنده آن است که ویژگی‌های واحدهای مسکونی در این دو محله توانسته در کاهش یا افزایش رضایتمندی ساکنان نقش درخور توجه و مستقیمی ایفا کند. از نتایج پیمایش‌هایی مانند پژوهش حاضر می‌توان برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در خصوص اقدامات لازم به‌منظور رفع کمبودهای محلات استفاده کرد. به این صورت که موارد نارضایتی مورد توافق بیشتر ساکنان را به‌عنوان اهداف آتی در برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت در اولویت قرار داد تا اقدامات صورت‌گرفته با بیشترین کارایی برای بهبود کیفیت سکونت در محله و همین‌طور رضایت از سوی ساکنان مواجه شود.

پیشنهادها

۱. توجه بیشتر متولیان امور شهری به ویژگی‌های محیط اجتماعی و محیط فیزیکی در محلات خرمشهر و ضیابری در راستای افزایش رضایتمندی شهروندان (به دلیل اهمیت زیاد آن برای شهروندان این محلات).
۲. بهبود وضعیت دسترسی، خدمات عمومی و ویژگی‌های فیزیکی محیط در محله خرمشهر (به دلیل وضعیت نامطلوب آن‌ها در این محله).

منابع

- ابراهیمی، سعید (۱۳۹۲)، کاربرد فنون تحلیل چندمعیاری و منطق فازی در تحلیل و ساماندهی مبلمان شهری مطالعه موردی: رشت، پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی دکتر اصغر شکرگزار، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان.
- ایزدی، آرزو (۱۳۹۲)، تحلیل محیط‌های مسکونی مطلوب شهر اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی دکتر محمود محمودی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان.
- براتی، ناصر؛ کاوند، الهام (۱۳۹۲)، «ارزیابی تطبیقی کیفیت محیط سکونت شهری با تأکید بر تصویر ذهنی شهروندان (مطالعه موردی: شهر قزوین)»، نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، دوره ۱۸، شماره ۳، ۲۵-۳۲.
- حسینی، سید علی؛ بهرامی، یوسف (۱۳۹۲)، تأثیر ساختار فضایی شهر بر رفتار سفر شهروندان (مطالعه موردی: شهر رشت)»، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال سیزدهم، شماره ۲۸، ۲۴۳-۲۶۷.
- دیوسالار، اسدالله؛ مفلوکی اوره، خدیجه (۱۳۹۳)، «ارزیابی شاخص‌های کیفیت محیط سکونتی از دیدگاه شهروندان (نمونه موردی: بخش مرکزی شهر ساری)»، اولین کنگره تخصصی مدیریت شهری و شوراهای شهر، مرکز همایش‌های توسعه ایران، ۱-۱۷.
- رشنو، مژگان؛ سعیدی رضوانی، نوید (۱۳۹۱)، «بررسی کیفیت محیط سکونتی در مجتمع‌های مسکونی (مطالعه موردی: مجتمع مسکونی میلاد قزوین)»، ماهنامه بین‌المللی اطلاع‌رسانی آموزشی- پژوهشی، سال سوم، شماره ۲۰، ۱۳-۲۲.
- رضایی، محمدرضا، کمائی‌زاده، یعقوب (۱۳۹۱)، «ارزیابی میزان رضایتمندی ساکنان از مجتمع‌های مسکن مهر (مطالعه موردی: سایت مسکن مهر فاطمیه شهر یزد)»، فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات شهری، شماره ۵، ۱۳-۲۶.
- رفعیان، مجتبی؛ عسگری‌زاده، زهرا؛ امین صالحی، فرزین (۱۳۸۸)، «مقایسه تطبیقی و سنجش کیفیت محیط سکونتی نواب و اکباتان با استفاده از روش‌های HMR و EFA»، علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره شانزدهم، شماره ویژه ۹۳، ۲۴۷-۲۶۰.
- رفعیان، مجتبی؛ مسعودی راد، ماندانا؛ رضائی، مریم؛ مسعودی راد، مونا (۱۳۹۳)، «سنجش میزان رضایتمندی ساکنان از کیفیت سکونتی مسکن مهر (موردشناسی: مهرشهر زاهدان)»، جغرافیا و آمایش شهری- منطقه‌ای، شماره ۱۲، ۱۳۵-۱۵۰.
- رفعیان، مجتبی؛ مولودی، جمشید (۱۳۹۰)، رویکردها و روش‌های سنجش کیفیت محیط مسکونی شهر، تهران: انتشارات آذرخش.
- شاطریان، محسن؛ اشنویی، امیر؛ گنجی‌پور، محمود (۱۳۹۱)، «سنجش میزان رضایتمندی ساکنان بافت قدیم شهر آران و بیدگل از شاخص‌های کیفیت زندگی»، مطالعات و پژوهش‌های شهر و منطقه‌ای، سال چهارم، شماره ۱۳، ۱۲۷-۱۴۴.
- شکری فیروزجاه، پری (۱۳۹۳)، «بررسی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت محیط مسکونی (نمونه موردی: مناطق ۸ و ۱ شهر تبریز)»، فصلنامه علمی- پژوهشی فضای جغرافیایی، سال چهاردهم، شماره ۴۷، ۶۷-۸۲.
- طرح و کاوش (۱۳۸۶)، طرح جامع شهر رشت، جلد چهارم (فصل دوم- بخش سوم)، شناخت وضع موجود، شناسایی محیط انسان‌ساخت، وزارت مسکن و شهرسازی، سازمان مسکن و شهرسازی استان گیلان، ۱-۱۷۳.
- عزیزی، محمدمهدی، آراسته، مجتبی (۱۳۹۰)، تحلیلی بر رضایتمندی سکونتی در شهر یزد، دوفصلنامه دانشگاه هنر، شماره ۸، ۱۱-۱۲۹.
- فیروزی، محمدعلی؛ نعمتی، مرتضی؛ داری‌پور، نادیا (۱۳۹۳)، «سنجش تطبیقی تصویر ذهنی شهروندان به مفهوم کیفیت محیط شهری در طرح مسکن مهر (مطالعه موردی: شهر امیدیه)»، دوفصلنامه پژوهش‌های منظر شهری، سال اول، شماره ۲، ۲۱-۲۹.

وجدانی درستکار، نازنین (۱۳۹۱)، سنجش و مقایسه کیفیت محیط سکونت در بافت‌های قدیمی و جدید شهری (نمونه موردی: شهر مشهد)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی دکتر حسن ایزدی، دانشگاه شیراز.

Abdul Mohit, M., Azim, M. (2012). "Assessment of Residential Satisfaction with Public Housing in Hulhumale", Maldives, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 50: 756-770.

Abdul Mohit, M., Ibrahim, M., Rashid, Y. R. (2010). "Assessment of Residential Satisfaction in Newly designed Public Low-cost Housing in Kuala Lumpur", Malaysia, *Habitat International* 34: 18-27.

Baker, E. L. (2002). "Public Housing Tenant Relocation: Residential Mobility", Satisfaction, and the Development of a Tenant's Spatial Decision Support System: 65-76.

Bonaiuto, M., Fornara, F., & Bonnes, M. (2003), "Indexes of perceived residential environment quality and neighbourhood attachment in urban environments: a confirmation study on the city of Rome". *Landscape and urban planning*, 65(1): 41-52.

Bonaiuto, M., Fornara, F., Ariccio, S., Cancellieri, U. G., & Rahimi, L. (2015), "Perceived residential environment quality indicators (PREQIs) relevance for UN-HABITAT City Prosperity Index (CPI)", *Habitat International*, 45: 53-63.

Chiarazzo, V., Coppola, P., Dell'Olio, L., Ibeas, A., Ottomanelli, M. (2014), "The Effect of Environmental Quality on Residential Choice Location", *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 162: 178-187.

Hanak, T., Marovic, I., Aigel, P. (2015), "Perception of Residential Environment in Cities: a Comparative Study", *Procedia Engineering*, 117: 495-501.

Harang, M. (2003), "The Improvement of Quality of Life in Residential Areas", 1-10.

Huang, Z, Du, X (2015), "Assessment and determinants of residential satisfaction with public housing in Hangzhou", China, *Habitat International*, 47: 218-230

Ibem, E. O., Aduwo, E. B. (2013), "Assessment of Residential Satisfaction in Public Housing in Ogun State", Nigeria, *Habitat International* 40: 163-175.

Ibem, E.O., Amole, D. (2013), "Subjective life satisfaction in public housing in urban areas of Ogun State", Nigeria. *Cities*, 35: 51-61.

Ibem, E.O., Opoko, A., Adeboye, A.B., Amole, D. (2013), "Performance Evaluation of Residential Buildings in Public Housing Estates in Ogun State", Nigeria: User Satisfaction Perspective, *Frontiers of Architectural Research*, 2(2): 178-190.

Ismail, F., Jabar, I.L., Janipha, N.A.I., Razali, R. (2015), "Measuring the Quality of Life in Low Cost Residential Environment", *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 168: 270-279.

Jiboye, A.D. (2012), "Post-occupancy evaluation of residential satisfaction in Lagos, Nigeria: Feedback for residential improvement", *Frontiers of Architectural Research*, 1(3): 236-243.

Jiboye, A.D. (2014), "Significance of house-type as a determinant of residential quality in Osogbo", Southwest Nigeria, *Frontiers of Architectural Research*, 3(1):20-27.

Jiboye, D. A. (2010), "Evaluating the pattern of residential quality in Nigeria: the case of Osogbo Township". *Facta universitatis-series: Architecture and Civil Engineering*, 8(3): 307-316.

- Kesalkheh, S., & Dadashpoor, H. (2012), "Assessment Residential Environmental Quality of Traditional and New Neighborhoods", in a Rapid Grown City, Tehran: 1-11.
- Mastekaasa, A., & Moum, T. (1984), "The perceived quality of life in Norway: regional variations and contextual effects". *Social Indicators Research*, 14(4): 385-419.
- Shieh, E., Sharifi, A., Rafieian, M. (2011), "Identification of factors that assure quality of residential environments, using environmental assessment indices: a comparative study of Two of Tehran's neighborhoods (Zafaranih & Khaniabad)", *Iran University of Science & Technology*, 21(2): 119-132.
- Teck-Hong, T. (2012), "Housing satisfaction in medium-and high-cost housing: The case of Greater Kuala Lumpur", *Malaysia. Habitat International*, 36(1): 108-116.
- Wokekoro, E., Owei, O. (2014), "An Assessment of Residential Quality of Life in Planned Areas in Port Harcourt Municipality", *Nigeria, Merit Research Journal of Environmental Science and Toxicology*, Vol. 2(2): 012-026.